

kanssa seurustelevat venäläiset naiset haastattelumateriaalissa asetetaan.

Toisen osion viimeinen artikkeli kääntää katseen Venäjältä suomalaisiin rasistisiin ja seksistisiin stereotyyppioihin, jotka nousevat esiin esimerkiksi suhtautumisessa ei-suomalaisien miesten kanssa seurusteleviin suomalaisiin naisiin. ”Huoran varjo” on käsite, jolla Pirjo Uimonen tekee näkyväksi naisten seksuaalisuudelle asetettuja normeja ja rajoja. Uimosen analyysi on oivaltavaa ja artikkelin kaksi esimerkkitapausta toimivat hyvin. Materiaalin edustavuuden tähden olisin kuitenkin kaivannut enemmän kontekstualisointia ja lähdekriittistä pohdintaa, etenkin nykypäivän internet-keskustelun suhteen. Viimeistään tämän kevään vaalit ja niiden jälkipuinti erilaisilla keskustelupalstoilla osoittaa, miten erilaisia arvoja ja normeja tämän päivän Suomesta löytyy.

Nykypäivän etnoseksuaalisten jännitteiden jälkeen kirjan viimeinen osio pureutuu etnoseksuaalisiin kysymyksiin toisen maailmansodan aikana. Vaikka artikkelit näin avaavat historiallista perspektiiviä aiheeseen, löytyy kaikista teksteistä linkkejä myös nykypäivän nationalismiin. Tunne aiheiden tuoreudesta johtuu osaltaan myös siitä, että monet kirjoittajien käsittelemistä aiheista ovat sellaisia, että niiden avaaminen näyttää olleen mahdollista vasta nyt, kun sodasta on kulunut jo yli puoli vuosisataa.

Noora Wilms tutkii muisteluksia venäläisvankien kanssa suhteessa olleista suomalaisnaisista, Marjo Koponen puolestaan suomalaissotilaiden suhteita Itä-Karjalan paikallisiin naisiin. Samaa aikaa ja maantieteellistä paikkaa eri kannoilta lähestyvät myös Hanna Mikkola, joka analysoi etnisyyden ja seksuaalisuuden ilmentymiä suomalaisten sotaveteraanien muisteluissa,

ja Kaija Heikkinen, jonka aineistona ovat rajan takaisessa Karjalassa palvelleiden Lottien kirjoitukset. Kiehtovalla tavalla artikkelit esittävät sen, miten eri tavoin sama historiallinen tilanne voidaan konstruoida. Samalla

jokainen näkökulmista valottaa omalta osaltaan samoja etnisyyteen ja seksuaalisuuteen liitettyjä asenteita.

Kaarina Aitamurto

Lapsuus, poikaikä ja keski-ikä Pietarissa

Andrei Astvatsaturov: *Skunskamera. Sankt-Peterburg: AdMarginalem, 2011.*

Andrei Astvatsaturov: *Ljudi na golom. Sankt-Peterburg: AdMarginalem, 2009.*

Andrei Astvatsaturov: *Ihmiset alastomuudessa. Suom. Tuukka Sandström. Hamina: Idiottikustannus, 2010.*

Toisessa romaanissaan *Skunskamera* Andrei Astvatsaturov jatkaa esikoisessaan *Ljudi na golom* (suom. *Ihmiset alastomuudessa*) aloittamaansa autobiografian ja autofiktioin rajoilla tasapainottelevaa tarinaa elämästään Pietarissa. Utukainen säilyttää esikoisesta tutun astvatsaturovilaisen anekdoottiperinteeseen nojaavan, mutta yhtä aikaa osittain sitä myös uudistavan kerrontatekniikan. Miljöökkin säilyy samana, sillä jälleen kirjoitetaan nuoren polven pietarilaisproosaa osaksi pietarilaistekstien ikivanhaa kaanonia, ja jälleen harhaillaan myös Pietarin yliopiston filologisen tiedekunnan käytävillä ja irvailaan omille nuoruusmuistoille nykyisten opiskelijoiden edesottamuksille nauramalla, sekä luodaan itseironista suhdetta omaan intellektuelli-identiteettiin ja boheemiin kirjailijaimagoon.

”Talo oli korkein koko asuinalueella, [-] Se ulotti seinänsä yhtä aikaa kahdelle kadulle ja kahdelle aukiolle. Aikuiset nimittivät sitä Pentagoniksi” kuvaa Astvatsaturov lapsuudenkotiaan *Skunskamerassa*. Ylpeys kotitalosta *Ploštšad Mužestva*

-aukiolla on romaanissa tärkeä osa Astvatsaturovin suhdetta kotikaupunkiinsa. Metroasemien lisäksi nimeltä mainituiksi tulevat myös tutut kadut sekä tietenkin Neva, joka yhtä aikaa levittää kaupunkiin sekä kuolettavan kylmyyteensä että eloon herättävän, ikuisen, eteenpäin suuntautuvan liikkeensä. Pietarilaisteksteille tyypillisesti Astvatsaturovinkin Pietari on kahtiajakoinen kaupunki. Sen rakastaminen on yhtä vaikeaa kuin sen vihaaminen. Kuten aikuisten käsityksessä korkeasta kotitalosta ilmenee, suhdetta kaupunkiin rakennetaan myös suhteessa Amerikkaan. Pentagon on negatiivisista konnotaatioistaan huolimatta vallan ja voiman symboli. Amerikasta pieni Andrei Astvatsaturov haaveilee romaanissa toistuvasti, ja näihin haaveisiin hänet johdattavat monesti makuelämykset, joista jää aikuisuuteen lukuisia makumuistoja. Amerikkalainen rommi on unelmien maku, neuvostoliittolaisten olutkioskien mehut lapsuuden. Kaupunkikuvan rakentamisessa äidin kanssa pieniin neuvostokaupunkipohin tehdyt retket ovat merkittävä osa. Lapsuuden kaduilla Leningradissa Andrei vaeltaa oppiakseen valitsemaan parhaan ja tuoreimman leivän sen kuoren rapeuden perusteella, aikuisuuden kaduilla valetaan jotta löydetäisiin baari, jossa filologillakin olisi varaa olueen. Joskus elämän kauneudesta hämmentyminen pysäyttää liikkeen: ”Aloin rapistella kengänkärjilläni kuivia lehtiä, ja halusin tehdä sitä ikuisesti. Outoa,

ajattelin, olen jo 30-vuotias enkä ole rapistellut lehtiä vielä kertaakaan näin hyvin”. Esteetikko ja kirjailija lumoutuu kaupungin suurten linjojen lisäksi sen pienistä yksityiskohdista.

Kaupunkikuvan lisäksi kummassakin romaanissa keskeistä on kirjailijan jatkuva ironinen itsereflektio: ”Filologeilla, etenkin sellaisilla kuin minä, [--] silmälasipäisillä, ei tavallisesti ole riittävästi rahaa. Tai terveyttä. Tai vapaa-aikaa. Tai yhtä tai toista kolmatta yhtä aikaa. Ja siksi elämä, taianomainen, kirjava, kulkee ohitsemme”. Kliseisen köyhänä kaduilla kuljeksiva boheemi tiedostaa oman koomisuuteen vivahtavan stereotyyppisyytensä. Esikoisteoksessa kirjailija käy kustantajansa kanssa väittelyä (kehnon) romaaninsa olemassaolon oikeutuksesta, toisessa romaanissa hän hyväksyy jo tyyneesti epäonnistuvansa kelvollisen tekstin luomisen lisäksi myös kunnollisen kirjailijaidentiteetin saavuttamisessa: ”Minussa on eräs hyvin epämiellyttävä ominaisuus, joka estää minua tulemasta oikeaksi kirjailijaksi. Olen liian vakava”. Huumorintajun puutteesta kirjailija-Astvatsaturovia tosin on mahdoton syyttää, vaikka hän itse omaa fiktiivistä minähahmoaan siitä moittiinkin. Esikoisteoksen legendaarinen kohtaus, jossa virtsanäyte yliopiston lääkärin sijasta päätyy Juri Lotmanille, tai toisen teoksen anekdootti papinpuvun kaltaisiin vaatteisiin sonnustautuneesta ystävästä, jolta tumentamaton tyttö tulee pyytämään synninpäästöä siksi, että on ostanut itselleen sellaiset syntiset alusvaatteet kuin stringit, todistavat komiikantajusta. Rungas huumori leimaa etenkin yliopistomaailman kuvausta, mikä auttaa suomaan Astvatsaturoville anteeksi useita nykykirjailijoita vaivaavan turhan itsetietoisien intohimon sijoittaa romaaninsa nimenomaan itselle

Kirjailija Andrei Astvatsaturov nuorena pioneerina.

tuttuun akateemiseen ympäristöön.

Komiikka on eräs niitä piirteitä, joilla kumpikin romaani liittyy kiinteästi venäläiseen anekdoottiperinteeseen. Kyseessä ei ole harmsilainen absurdismi, vaan Sergei Dovlatovin ja osittain Jevgeni Popovinkin jalanjäljissä syntynyt uusi realistinen anekdoottiperinne. Suullisesta traditiosta tämä kerrontatraditio on jo kaukana, sillä vaikka tarinat ovatkin lyhyitä, ne sisältävät runsaasti henkilöahmoja ja dialogeja, toisin kuin yksinkertaiset suulliset anekdootit. Astvatsaturovilaisessa kerrontarakenteessa anekdoottimuoto mahdollistaa tiiviin jännitteen lisäksi ennen kaikkea aikatasojen leikin ja kronologisesta juonesta luopumisen. *Ljudi na golom* –romaanissa tätä keinoa hyödynnetään enemmän, siinä aikuisen Astvatsaturovin tarinan sirpaleet ovat epäjärjestyksessä ja niiden seassa tarjoillaan lapsuusvälähdyksiä. *Skunskamerassa* tarinan pätkät asettuvat kronologisemmin ja aikuisuus on se aika, johon poiketaan vain välillä, kuvauksen fokuisoituessa nimenomaan lapsuuteen. Tämä on suurin ero kahden romaanin välillä: toisen romaanin neuvos-

tolapsuuden tarina esittelee lukijalle sen pojan, josta on kasvanut esikoisteoksen itseironinen kirjailijasankari. Näissä lapsuuskuvauksissa tiivistyy myös se, miten astvatsaturovilainen anekdootti poikkeaa muista anekdooteista: vaikka jokainen palanen rakentaa samaa tarinaa, osa teksteistä on vahvan juonellisia ja tiiviille jännitteelle rakentuvia, osa tunnelmapaloja ja tuokiokuvia. Osa anekdooteista voisi venäläisittäin nimittää *otserkoiksi*, juonettomiksi kuvauksiksi, mutta liittyessään kuvaajansa kautta osaksi romaanin tarinaa ne kuitenkin ovat jotain muuta. Esikoisteoksessa fiktiivinen kustannustoimittaja ratkaisee lajin ongelmat haukkumalla romaanin tekstien olevan vain ”sirpaleita katkelmista”. Toisaalla kirjailija tunnustaa pelkäävänsä suuria muotoja, kuten romaaneja tai novelleja.

Astvatsaturovin proosa on äärimmäisen hauskaa ja keveää ironisessa suhteessaan sekä maailmaan että omaan minään. ”Alun alkaen en luottanut maailmaan. Totta puhuakseni se kuitenkin houkutti minua useammin kuin herätti vastenmielisyyttä”, toteaa sankari esikoisteoksessa. Tämä epäluottamus ajaa sekä kirjoittamiseen että maailmaan. Lisäksi se ajaa vasemmistolaisuuteen, ja Astvatsaturov lukeutuukin useiden yliopistotoveriensä tavoin nuoreen vasemmistolaiseen intellektuellijoukkoon. Vasemmistolle on esikoisteoksessa omistettu teksti siinä missä vessanseinätekstien semiotiikalle, tai perustamatta jääneille ”Villiomienoiden ritareiden” kaltaisille lupaaville rokkibändeille. Astvatsaturovin romaanien lumo on niiden tiiviin muodon ja pirskahdelevan huumorin lisäksi niiden sekalaisuudessa. Pietarilaiselämän koko sirpaleiden kirjo muodostaa astvatsaturovilaisen velmuilevan mosaiikin.

Anni Lappela